

UZASADNIENIE

postanowienia z dnia 18 lipca 2019 roku

We wniosku wniesionym do tut. Sądu w dniu 08 grudnia 2017 roku (data nadania przesyłki poleconej), wnioskodawca Spółdzielnia Mieszkaniowa (...) nad D. wniosła o stwierdzenie, że spadek po M. K., zmarłym w dniu 14 października 2012 roku, ostatnio zamieszkałym w W. przy ul. (...), nabyła córka A. G. (1). Podał, że w chwili śmierci spadkodawca był wdowcem oraz miał córkę A. G. (1). Zwrócił również uwagę, że spadkodawcy przysługiwało na zasadzie wspólności majątkowej małżeńskiej spółdzielcze własnościowe prawo do lokalu mieszkalnego nr (...) usytuowanego w budynku położonym w W. przy ul. (...) i znajdujące się w zasobach wnioskodawcy. Wyjaśnił, że od chwili śmierci spadkodawcy nie są wnoszone opłaty związane z ww. lokalem i nie zgłosili się spadkobiercy. (k. 1-2 – wniosek; k. 9 – koperta z datownikiem pocztowej placówki nadawczej)

W toku rozprawy w dniu 01 sierpnia 2018 roku uczestniczka A. G. (1) oświadczyła, iż popiera wniosek, jednocześnie poinformowała, że spadkodawca oświadczył ostatnią wolę ustnie, która została następnie spisana przez M. G. (1). Ponadto Sąd wezwał do udziału w sprawie w charakterze uczestnika P. K.. (k. 19v – protokół rozprawy)

W toku rozprawy w dniu 26 kwietnia 2019 roku Sąd dokonał otwarcia i ogłoszenia testamentu M. K. z dnia 02 września 2012 roku. (k. 44 – protokół otwarcia i ogłoszenia testamentu własnoręcznego)

W toku rozprawy w dniu 26 kwietnia 2019 roku uczestnik P. K. wniósł o stwierdzenie nabycia spadku na podstawie ustawy. Ponadto Sąd wezwał do udziału w sprawie w charakterze uczestnika K. G.. (k. 45 – protokół rozprawy)

W piśmie złożonym na rozprawie w dniu 04 lipca 2019 roku uczestnik P. K. zakwestionował ważność testamentu z dnia 02 września 2012 roku i wniósł o stwierdzenie, że spadek po M. K. na podstawie ustawy nabył wraz z A. G. (1) w częściach równych. (k. 94-99 – pismo procesowe)

Sąd ustalił następujący stan faktyczny:

Spadkodawca M. K., syn A. i A., ostatnio stale zamieszkały w W. przy ul. (...), zmarł w dniu 14 października 2012 roku w W.. W chwili śmierci był wdowcem. (okoliczność bezsporna; k. 16 – odpis skrócony aktu zgonu M. K.)

Spadkodawca ze związku małżeńskiego z I. M. miał dwoje dzieci – syna P. K. oraz córkę A. G. (1), z domu K.. M. K. nie miał innych dzieci. (k. 17 – odpis skrócony aktu małżeństwa; k. 41 – odpis skrócony aktu małżeństwa; k. 19 – zapewnienie spadkowe A. G. (1))

M. K. w dniu 02 września 2012 roku w W., w ww. lokalu nr (...), w obecności A. G. (1), K. G. (córka A. G. (1) i M. G. (1)), M. G. (1) (były mąż A. G. (1), wyrok orzekający rozwód stał się prawomocny w 2009 roku), A. K., J. L. i W. A. wygłosił testament. Ponieważ M. K. trzęsły się ręce nie mógł sporządzić samodzielnie testamentu. Podyktował zatem treść testamentu, a spisał ją M. G. (1). Spisane oświadczenie spadkodawcy brzmiało następująco: „Ja niżej podpisany M. K. w pełni świadomy i z własnej woli, przekazuję mieszkanie przy ul. (...) swojej córce O. i wnuczce K.. Do spisania mojej ostatniej woli wyznaczam ojca mojej wnuczki K., M. G. (1)”. Pod ww. oświadczeniem podpisy złożyli M. G. (1) oraz M. K.. (k. 30-30v – zeznania M. G. (1); k. 45v-46 – zeznania J. L.; k. 91 – spisana treść testamentu ustnego; k. 100v-101 – zeznania A. G. (1); k. 101-101v – zeznania K. G.)

M. K. oraz jego żonie od 01 lipca 1990 roku przysługiwało spółdzielcze własnościowe prawo do lokalu mieszkalnego nr (...) usytuowanego w budynku położonym w W. przy ul. (...). Lokal ten znajduje się w zasobach Spółdzielni Mieszkaniowej (...) nad D.. (okoliczności bezsporne, a nadto: k. 5 – zaświadczenie)

W dacie sporządzenia testamentu oprócz ww. prawa M. K. posiadał samochód osobowy marki F. oraz ogród działkowy. (k. 100-100v – zeznania P. K.; k. 100v-101 – zeznania A. G. (1))

Ne toczyło się wcześniej postępowanie spadkowe po spadkodawcy. (k. 100v-101 – zeznania A. G. (1); k. 101-101v – zeznania K. G.)

Sąd ustalił powyższy stan faktyczny na podstawie powołanych w jego opisie dokumentów, w szczególności odpisów skróconych aktów stanu cywilnego, a także na podstawie zapewnień spadkowych. Sąd również oparł się na zeznaniach świadków M. G. (1), J. L., a także przesłuchiwanych w charakterze strony uczestników A. G. (1), K. G. i P. K..

Wszystkim tym dowodom Sąd dał wiarę w całości, uznając, że tworzą one spójny, wzajemnie uzupełniający się obraz istotnych dla rozstrzygnięcia okoliczności faktycznych sprawy i nie znajdując żadnych uzasadnionych przesłanek dla powzięcia wątpliwości o ich wiarygodności i mocy dowodowej.

Wskazać należy, iż okoliczności bezsporne w ogóle nie wymagały wykazywania ich prawdziwości za pomocą dowodów, tj. art. 229-230 k.p.c. bowiem zostały przez strony wprost przyznane, bądź też nie zostały zaprzeczone, co zostało przez Sąd ocenione na zasadzie ww. przepisów.

Jednocześnie Sąd oddalił wniosek uczestnika P. K. o dopuszczenie dowodu z opinii biegłego sądowego ds. badania pisma ręcznego na okoliczność ustalenia, prawdziwości i autentyczności własnoręcznego podpisu M. K. pod spisanim oświadczeniem z dnia 02 września 2012 roku jako nieprzydatny dla rozstrzygnięcia sprawy. Spisane oświadczenie spadkodawcy z przyczyn z podanych w dalszej części uzasadnienia nie spełnia wymogów formalnych określonych w art. 952 k.c., a niezbędnych dla uznania, że doszło do sporządzenia testamentu ustnego. W tej sytuacji uwzględnienie wniosku uczestnika spowodowałoby niezasadne przedłużenie postępowania i wygenerowanie zbędnych kosztów.

Sąd zważył, co następuje:

Zgodnie z art. 1025 § 1 k.c. sąd na wniosek osoby mającej w tym interes stwierdza nabycie spadku przez spadkobiercę. Wnioskodawca Spółdzielnia Mieszkaniowa (...) nad D. niewątpliwie posiada interes, w stwierdzeniu nabycia spadku po M. K., albowiem w skład spadku po nim wchodzi spółdzielcze własnościowe prawo do lokalu znajdujące się w zasobach wnioskodawcy i z którym wiąże się obowiązek uiszczania opłat na rzecz wnioskodawcy.

Jak stanowi art. 926 § 1 k.c. powołanie do spadku wynika z ustawy albo z testamentu. Dziedziczenie ustawowe co do całości spadku następuje wtedy, gdy spadkodawca nie powołał spadkobiercy albo gdy żadna z osób, które powołał, nie chce lub nie może być spadkobiercą (art. 926 § 2 k.c.).

Kodeks cywilny przewiduje zatem dwa tytuły powołania do spadku – przepisy ustawy oraz wolę spadkodawcy, wyrażoną w ważnym, odpowiadającym wymogom formalnym testamentie, przy czym przyznaje pierwszeństwo porządkowi dziedziczenia określonego przez spadkodawcę w testamentie.

Z poczynionych przez Sąd w niniejszej sprawie ustaleń faktycznych wynika, że dnia 02 września 2012 roku M. G. (2) sporządził pismo, w którym zawarł treść testamentu ustnego M. K.. W konsekwencji niezbędnym stało się ustalenie czy zachowane zostały wymogi formalne co do formy testamentu oraz, czy nie zachodzą inne okoliczności wpływające na jego ważność. W tym miejscu należy wskazać, że gdyby Sąd stwierdził ważność ww. testamentu, to zgodnie z treścią art. 961 k.c. stwierdziłby nabycie spadku na rzecz uczestniczek po 1/2 części, z uwagi na to, że mieszkanie, będące przedmiotem tegoż testamentu mieszkanie wyczerpuje prawie cały spadek.

W myśl art. 952 k.c. spadkodawca może oświadczyć ostatnią wolę ustnie przy jednoczesnej obecności co najmniej trzech świadków, jeżeli istnieje obawa rychłej jego śmierci albo jeżeli wskutek szczególnych okoliczności zachowanie zwykłej formy testamentu jest niemożliwe lub bardzo utrudnione (§ 1).

Treść testamentu ustnego może być stwierdzona w ten sposób, że jeden ze świadków albo osoba trzecia spíše oświadczenie spadkodawcy przed upływem roku od jego złożenia, z podaniem miejsca i daty oświadczenia oraz miejsca i daty sporządzenia pisma, a pismo to podpiszą spadkodawca i dwaj świadkowie albo wszyscy świadkowie (§ 2). Jeżeli jednak treść testamentu ustnego nie została w powyższy sposób stwierdzona, można ją w ciągu sześciu miesięcy od

dnia otwarcia spadku stwierdzić przez zgodne zeznania świadków złożone przed sądem. Jeżeli przesłuchanie jednego ze świadków nie jest możliwe lub napotyka trudne do przezwyciężenia przeszkody, sąd może poprzestać na zgodnych zeznaniach dwóch świadków (§ 3).

Przepis art. 957 k.c. stanowi zaś, że nie może być świadkiem przy sporządzaniu testamentu osoba, dla której w testamencie została przewidziana jakakolwiek korzyść. Nie mogą być również świadkami: małżonek tej osoby, jej krewni lub powinowaci pierwszego i drugiego stopnia oraz osoby pozostające z nią w stosunku przysposobienia (§ 1). Jeżeli świadkiem była jedna z ww. osób, nieważne jest tylko postanowienie, które przysparza korzyści tej osobie, jej małżonkowi, krewnym lub powinowatym pierwszego lub drugiego stopnia albo osobie pozostającej z nią w stosunku przysposobienia. Jednakże gdy z treści testamentu lub z okoliczności wynika, że bez nieważnego postanowienia spadkodawca nie sporządziłby testamentu danej treści, nieważny jest cały testament (art. 957 § 2 k.c.).

Przenosząc powyższe na grunt niniejszej sprawy należało stwierdzić, że testament ustny wygłoszony przez M. K. w dniu 02 września 2012 roku jest nieważny. Z tego powodu, że poza spadkodawcą pod pismem stwierdzającym treść jego ostatniej woli (testamentu) podpisał się tylko jeden świadek, podczas gdy przepis art. 952 § 2 k.c. wymaga podpisu co najmniej dwóch świadków. Nie doszło zatem do stwierdzenia treści testamentu w sposób przewidziany w art. 952 § 2 k.c. Poza tym świadek, który podpisał się pod tym testamentem, zgodnie z art. 957 k.c. nie może być świadkiem, co do rozporządzeń dotyczących K. G. gdyż jest krewnym pierwszego stopnia – ojcem K. G..

W tej sytuacji Sąd rozważył, czy zaistniały wskazane w art. 952 § 3 k.c. podstawy do sądowego stwierdzenia treści testamentu ustnego. Sądowy sposób stwierdzenia treści testamentu ustnego ma bowiem charakter subsydiarny, a skorzystanie z niego jest dopuszczalne tylko wówczas, gdy nie doszło do sporządzenia pisma stwierdzającego tę treść, o którym mowa w art. 952 § 2 k.c. (postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 17 września 2003 roku, II CK 20/02, Legalis nr 64385; postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 22 sierpnia 2001 roku, V CKN 584/00, Legalis nr 53894; postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 08 kwietnia 1999 roku, III CKN 190/98, OSNC 1999, Nr 11, poz. 190).

Z powołanej wyżej treści art. 952 § 3 zd. 1 k.c. wynika, że dla sądowego stwierdzenia treści testamentu ustnego zeznania świadków tego testamentu muszą być złożone przed sądem w ciągu 6 miesięcy od dnia otwarcia spadku. Spadek otwiera się zaś z chwilą śmierci spadkodawcy – art. 924 k.c. Ponieważ M. K. zmarł w dniu 14 października 2012 roku wskazany wyżej 6-miesięczny termin upływał z dniem 14 kwietnia 2013 roku. Jak wskazuje się w orzecznictwie termin ten uznaje się za dochowany jeżeli przed jego upływem: 1) do sądu zostało wniesione pismo zawiadamiające o sporządzeniu przez spadkodawcę testamentu ustnego (art. 661 k.p.c.) ze wskazaniem jego świadków – ich imion, nazwisk i adresów, choćby ich przesłuchanie odbyło się wówczas już po upływie wspomnianego terminu (uchwała Sądu Najwyższego z dnia 27 czerwca 1969 roku, III CZP 31/69, OSNC PiUS 1970, Nr 2, poz. 23; uchwała Sądu Najwyższego z dnia 13 lutego 1980 roku, III CZP 69/79, OSNC 1980, Nr 9, poz. 154), 2) do sądu złożony zostanie wniosek o stwierdzenie nabycia spadku na podstawie testamentu ustnego, w którym to wniosku wymienione zostaną imiona, nazwiska i adresy świadków tego testamentu lub wskazujący akta zawierające te dane (uchwała Sądu Najwyższego z dnia 03 października 1969 roku, III CZP 75/69, OSPiKA 1970, Nr 4, poz. 87; postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 14 grudnia 2000 roku, I CKN 668/00, OSNC 2001, Nr 10, poz. 151), 3) do sądu złożony zostanie wniosek o przesłuchanie świadków testamentu ustnego zostanie złożony już w toku sprawy o stwierdzenie nabycia spadku (postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 14 grudnia 2000 roku, I CKN 668/00, OSNC 2001, Nr 10, poz. 151), a także gdy 4) do sądu został złożony wniosek o stwierdzenie nabycia spadku na podstawie bliżej nieokreślonego testamentu, a sąd nie wezwał wnioskodawcy do uzupełnienia tego wniosku poprzez bliższe określenie tego testamentu (postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 09 grudnia 1975 roku, III CRN 299/75, OSPiKA 1976, Nr 12, poz. 234).

Wniosek o stwierdzenie nabycia spadku po M. K. został złożony w dniu 08 grudnia 2017 roku, przy czym o tym, że spadkodawca oświadczył ostatnią wolę ustnie Sąd został zawiadomiony w dniu 01 sierpnia 2018 roku, a więc już po upływie terminu z art. 952 § 3 zd. 1 k.c., tj. 14 kwietnia 2013 roku. Jednocześnie na gruncie niniejszej sprawy nie zaszyły wskazane wyżej okoliczności, pozwalające uznać, że 6-miesięczny termin o którym mowa w art. 952 § 3 k.c. został dochowany.

W konsekwencji testament ustny M. K. jest nieważny na mocy art. 958 k.c. Przepis ten stanowi bowiem, że testament sporządzony z naruszeniem przepisów rozdziału niniejszego – a więc również art. 952 k.c. - jest nieważny, chyba że przepisy te stanowią inaczej. Testament jest czynnością prawną wysoce sformalizowaną, uchybienia co do formy testamentu pociągają za sobą nieważność bezwzględną testamentu. Powołanie się na nieważność testamentu z powodu naruszenia przepisów o formie testamentu nie jest ograniczone żadnym terminem, nadto nieważność tę sąd uwzględnia z urzędu (J. Kremis (w:) E. Gniewek, Komentarz, s. 1747).

W takim przypadku zastosowanie ma dziedziczenie na podstawie ustawy, zaś krąg spadkobierców ustala się na chwilę otwarcia spadku.

W myśl art. 931 § 1 k.c. w brzmieniu obowiązującym w chwili śmierci spadkodawców w pierwszej kolejności do dziedziczenia z ustawy powołane są dzieci spadkodawcy oraz jego małżonek, którzy dziedziczą w częściach równych, przy czym część przypadająca małżonkowi nie może być mniejsza niż jedna czwarta całości spadku.

W chwili śmierci spadkodawcy M. K., tj. 14 października 2012 roku, był on wdowcem. Żyły natomiast jego dzieci - córka A. G. (1) oraz syn P. K..

Mając na względzie powyższe uznać należy, iż w przedstawionym powyżej stanie faktycznym zstępni spadkodawcy M. K. są wyłącznie uprawnieni do nabycia całości spadku. Synowi oraz córce spadkodawcy przypadają udziały po 1/2 całości spadku (pkt 1 sentencji postanowienia).

Zawarte w pkt. 2 sentencji postanowienia rozstrzygnięcie o kosztach procesu Sąd orzekł na podstawie art. 520 § 1 k.p.c., uznając, iż wnioskodawca i uczestnicy powinni ponieść koszty postępowania związane ze swym udziałem w sprawie.

Z tych wszystkich względów, Sąd orzekł, jak w sentencji postanowienia.

ZARZĄDZENIE

(...).